

לקראת מן השורש

הקניית אבני יסוד

חוברות 1-3: הקנייה, תרגול וכתיבה

ד"ר לביא ארטמן

מדריך למורה

1. רקע

שלושת החוברות שלפניכם נועדו לספק את התשתית ההכרחית לרכישתה של קריאה: פיתוח רגישות לשפה הכתובה ובאופן ספציפי לאבני היסוד שלה- סימני הכתב. סימני הכתב (גראפמות) במודל האלפביתי (לייצוג השפה הדבורה) מייצגים (במקורב) את קובץ ההגאים הייחודיים לשפה נתונה, ושממנו מורכבות כל המילים בשפה. מובן, איפוא, כי פיתוח הרגישות להגאי המילה וייצוגיהם החזותיים הינו מהותי לרכישת הקוד האלפביתי: מאחר שסימני הכתב מייצגים הגאים נראה מאוד ברור כי רכישת הקריאה (המרת דפוסים גראפיים לדפוסי דיבור משמעותיים) מותנית ברכישה סדורה ומפורשת של כללי המעבר שבין הסימן הכתוב לצליל שהוא מייצג. כיצד אמורים ילדים להבין, למשל, שאף על פי ש'הצליל הפותח' במילים בן ובת שונים- ייצוגם על ידי אותו סימן (בי) אינו שרירותי? ואמנם, תפישת הקריאה מומשגת מסורתית במונחים של פענוח מן הכתב. לפי תפישת זו הפקת מילה דבורה מן הכתב נעשה לאחר איתורה בלקסיקון המנטאלי כיחידה פונולוגית. האיתור מודרך (כמו חיפוש בספריה) על ידי השוואה בין המידע המתקבל מסימני הכתב (הצופן) לבין מיצובה של המילה בלקסיקון (ספריית המילים במוח). במידה ומוצה ה'ברקוד' מן המילה הכתובה (כלומר, הרכב ההגאים התואם)- תאותר המילה בקלות. הסיבה לכך היא שבמוח התקין של יודעי קרוא וכתוב הלקסיקון מאורגן הירארכית ופרטנית עד לרמת ההגה. לכן, צורת קטלוגם האלפביתי של המילים הכתובות (המייצגות את ההגאים) 'תפור' עבור מוח שפריטיו המילוליים 'ממודרים' על פי אותו מפתח. בדרך זו המוח התקין יוצר מסד נתונים משוכלל לגבי הזיקות שבין הרכבי האותיות במילים כתובות לבין דרכי הגויים (Snowling, 2000). כך למשל, עבור מילות תפל (חסרות פשר) כמו 'גש' ו-'ענח' (מקרים פרטיים של הנוסחה קטל) ניטה כקוראים מיומנים לפענח את הראשונה כגֶּשֶׁל (התצליל שאינו שכיח) ואת השניה כעֶנַח (התצליל השכיח). הסיבה ל'הטיה' זו היא שהצירוף 'גש' או 'ש' קשור ליותר מילים בלקסיקון הממודרות תחת צורת ההיגוי קֶטֶל (כמו גשם, תשר, חשק, משך, גשר, כשל, קשר וכו'), וזאת לעומת הצירוף 'ענ' המיוצג בלקסיקון תחת הקטגוריה של התצליל השכיח (קֶטֶל) עבור מילים תלת עיצוריות (לם, 2011). התקלות האפשריות בקריאה לפי מודל זה הן פועל יוצא של התנאים העשויים להקשות על פיצוחו של הצופן האלפביתי: הבחנה בין הגאים, מיפוי סימני הכתב להגאים, רגישות חזותית לסימני הכתב, הקצאת קשב לאופן הופעתם הסדרתי ('רצף חזותי'), יעילות ארגונו של הלקסיקון המנטאלי ביחס למידע המתקבל מסימני הכתב ותפקוד תקין של הזיכרון השמיעתי הפעיל- החיוני לצורך כינונו של לקסיקון מאורגן ברמה הגאית (אך ראה ארטמן, 2012).

2. מטרה

מטרת סדרת החוברות שלפניכם היא לצייד את הילדים בשלב הראשון של רכישת הקריאה ב'ארגז כלים' בסיסי לצורך ייעול המרתם של סימני הכתב (האותיות וסימני הניקוד) להגאים התואמים וזאת כשלב 'מכין' וצעד ראשוני בהתפתחותה של אותה מיומנות מופלאה המאפשרת לנו לזהות בקלות וללא מאמץ מילים כתובות בשלמותן ולהפיק מצירופיהן (המשפטים) מובן ומשמעות שהופכות את הפעילות הזו (הקריאה) לאספקט מהנה, חיוני ומעורר השראה בחיינו. לכאורה, סדרה זו של "לקרוא מן השורש" אינה נראית נחוצה כלל וכלל. ישראל משופעת בחוברות הקנייה/ העשרה/ מוכנות/ וטיפוח הקריאה (צליל, מילה סיפור; הכוח לקרוא; זה קורא

לי ; בסוד האותיות ; אותיות מדברות ; ליטף- ואלה רק חלק מהדוגמאות). הצצה בחוברות הללו מגלה מיד שכולן עוסקות ב'אבני היסוד' של הקריאה- כלומר, בהקניית התשתית ההכרחית לרכישת מיומנות זו (שמות האותיות, מיפוי אות- צליל, תרגול המודעות הפונולוגית, מניפולציות הברתיות בתוך מילים כתובות, מזוג הברתי, תומכי זיכרון לצלילי התנועות, כרטיסי הברקה וכו'). מדוע, אפוא, יש להוסיף על מה שכבר נמצא ? או במילים אחרות- מה חסר בחומר הקיים שקובץ זה נועד להשלים ?

עיון בשלושת החוברות חושף מיידית את יתרון היחסי :

א. הצגת תשתית אינטגרטיבית של הקניה/ תרגול קולי וכתובה באופן סימולטני עבור כל יחידת הקנייה.

ב. הצגת תומכי זיכרון לשמות האותיות (והעיצורים) שמשלב בין רמז חזותי (תמונה) ושם התומך הקרוב פונולוגית לשם האות (א'- אף, ב'- בית, ג'- גמל וכו').

ג. הצגת תומכי זיכרון לצלילי התנועות בשתי אופנויות: תומכים 'יצוריים' בעלי חזות צבעונית ששמש מתחיל בתנועה (חנוכי, עיני, אורי וכו'), ותומכי 'צבע' שבהם שם התנועה מצוי בזיקה אסוציאטיבית לצליל הפותח של הצבע (אָדומי, חומי, סגולי). מערך התמיכה של שמות הצבע מהווה חלופה לילדים שלא הצליחו להפנים את התנועות באמצעות ה'יצורים'.

ד. בחלק לא מבוטל מן התרגילים ('מהי המילה המסתתרת?') מוצגים האובייקטים תומכי העיצורים בצורה סדרתית כך שהם יוצרים 'מילה' על ידי הדרישה להמרתם בצלילים התואמים. לתרגול זה יש תרומה מכרעת וחיונית לא רק עבור ההמרה הגרפ- פונמית אלא להעצמתה של המודעות הפונולוגית שכן הוא מצריך שילוב שבין הפקת ההגה המיוצג ע"י האובייקט/ יצור/ צבע לשם האות התואם (בכתובה), ולבסוף- לצירוף צלילי ההגאים לכלל מילים שלמות.

ה. יותר ממחצית המילים הבלתי מנוקדות בעברית יכולות להיקרא בלפחות שתי צורות היגוי ('עמימות מורפולוגית'). הקובץ שלפניכם מכין את הילדים לקריאה ללא ניקוד בשני אמצעים: הסרה הדרגתית של הניקוד עם ההתקדמות בהקנייה, והתרגול המיוחד של הקריאה הקולית בסוף חוברת 2 ובחברת העבודה התואמת.

ו. למעשה, שמות האותיות וסימני הניקוד וייצוגיהם האיכוניים יוצרים עבור הילד מערכת 'אלפביתית' חלופית ומקבילה לזו המיוצגת ע"י סימני הכתב המוסכמים. אספקט זה הינו חיוני ביותר לטעמי לרכישת קריאה. הסיבה לכך היא פשוטה: בקרב שיעור בלתי מבוטל של הילדים סימני הכתב מקובצים פרוצדורלית ליחידה הברתית תוך הסתייעות בסימני הניקוד להשלמת הגויה של ההברה הנוצרת. למעשה, מרבית שיטות ההוראה המופיעות בכתובים אף מעודדים הליכים אלה. לרוע המזל, אסטרטגיה זו של פענוח עלולה למסך את המבנה ה'טבעי' של אופי הצטרפות ההגאים לכלל צורנים (צורני שורש- צורני גזירה- וצורני הטייה) ולגרם ל'קבעון תפקודי' לגבי אופי זיהוייה של המילה הכתובה בשלמותה בשפה שמית כמו העברית. לעומת זאת, השימוש במודל אלפביתי 'תחליפי' עשוי לעודד את הילד להפשיט ולחלץ את ההגה העיצורי מן האובייקטים המיוצגים איכונית (מודעות פונולוגית)- לאורך כל המילה- ולהתייחס באופן 'שווה' למקבץ ההגאים העיצוריים בלי שיצטרך ליצור 'הפסקות' קוליות והפקות מקוטעות של היגויים הברתיים (חסרי פשר) כפי שמזמנות לו

אותיות הכתב הימושכות' אותו לברירת מחדל הברתית דיספונקציונלית זו (ארטמן, 2012).
 כך גם תורם הרצף הסדרתי של האייקונים לייצוג הגאים עיצוריים ותנועיים (לעומת
 מקומם המשתנה בעברית המנוקדת).

ז. בהמשך לסעיף הקודם וכפי שניתן להתרשם מעיון בקובץ- בתרגילים רבים 'מוטמעים'
 האייקונים התנועיים כדבר שבשגרה לתוך סימני הכתב המוסכמים. להטמעה זו יש לטעמינו
 תפקיד נכבד בהכנת הילד לזיהוי אוטומטי ונטול מאמץ של מילים שלמות כפי שמצופה
 ממנו בהמשך הדרך. גישה זו מאפשרת לילד ליצור סוג של 'הפרדה' בין שני נדבכים של
 המילה הכתובה: 'התוכן' העיצורי של המילה הכתובה (כפי שמיוצג ע"י האובייקטים
 החזותיים) ו'המסגרת' המבנית של המילה (כפי שזה מיוצג ע"י האייקונים התנועיים).
 שיבוצים של עיצורים למסגרות 'מבניות' הינו יסודי להפקה/ שמיעה וזיהוי אורתוגרפי של
 מילים כתובות. כך מסכם את העניין סטיבן פינקר: "למרות שהכתיבה היא המצאה
 אנושית מלאכותית הקושרת ראיה לשפה – היא מוכרחה להתממשק אל מערכת השפה
 בנקודות מוגדרות בקשיחות, ועובדה זו מקנה לה מידה של היגיון [...] שום מערכת כתיבה
 אינה מכילה סמלים המציינים יחידות צליל ממשיות [...] ואין זה רצוי שתתאמנה; במקרה
 המיטבי הן מתאימות לפונמות המצויות במילון המנטלי... הצלילים על פני השטח ניתנים
 לחיזוי באמצעות כללים פונולוגיים [...] הקורא אינו זקוק אלא לתבנית מופשטת של מילה
 והוא יכול לממש אותה במקרה הצורך" (פינקר, 2011, 171).

3. נושאי ההקנייה

בלוח מס' 1 מודגמים נושאי ההקנייה וסדרם כפי שאלה מופיעים בחוברת הראשונה.

לוח 1. נושאי ההוראה ואמצעי תמיכה לפי אופי התרגול ועמוד בחוברת ההקנייה.

עמודים	אופי תרגול	תמיכה	הנושא
30-3 113-110	• שיום, רישום באצבע, התאמה	אייקונים חזותיים	שיום אות
140-31 142-250	<ul style="list-style-type: none"> • היגוי צירופים הברתיים • קריאת חד הברתיות • המרת אייקונים לצלילים הברתיים • הטיות פעלים, שמות ותארים • קריאת צירופי מילים • שירה בשפת היצורים • ריבועי קסם • תמרון פונולוגי • התאמות מילים וצירופי מילים למבנה התנועי שלהן • שיום תנועות • סיווג צליל • אנאלוגיות 	אייקונים יצוריים אייקונים צבעוניים	תפעול ושיום תנועות, פענוח מן הכתב

4. אופנות תרגולה של הקריאה הקולית (חוברת 2)

הוראת קריאה בעברית חייבת לכלול התייחסות ספציפית וממוקדת במיציאת תבניות היגוי אפשריות עבור תבניות אורתוגרפיות נתונות. יש לזכור כי העברית הבלתי מנוקדת היא עמומה מורפולוגית בצורה 'חסרת תקנה': יותר ממחצית מן המילים הבלתי מנוקדות הן בעלות לפחות שתי קריאות. מובן שהסתפקות בחילוץ יחידות הברתיות מן המילה הכתובה לא תענה על הצורך החיוני בהרחבת הרפרטואר הפונולוגי לו יזדקק הילד בקריאה של מילים חסרות ניקוד. קחו לשם דוגמה את תבנית המילה $x \times y$ (האיכסים מייצגים שני עיצורים אפשריים). באנגלית-אנו מקבלים תבנית היגוי יחידה " $x \times y$ " (Fly, Sky, Dry וכו'). בעברית, לעומת זאת, אנו מגיעים ל-10 תבניות היגוי (כמו): $\dot{x} \dot{y}$, $\dot{x} \ddot{y}$, $\ddot{x} \dot{y}$, $\ddot{x} \ddot{y}$, $\dot{x} \dot{y}$, $\dot{x} \ddot{y}$, $\ddot{x} \dot{y}$, $\ddot{x} \ddot{y}$, $\dot{x} \dot{y}$, $\dot{x} \ddot{y}$. לעבודה על היבט זה יש גם חשיבות קריטית לילדים מתקשים: ילדים אלה עלולים ליהתקבעו ב'ברירת מחדל' תנועתית (קמץ/פתח) עבור עיצור בודד (במקום ילדה- \dot{y} - \dot{y} - \dot{y}) או להיות מושפעים באופן חסר בקרה מצירופים הברתיים שכיחים- כמדריכי הגייה (למשל $x \dot{y}$ יפוענח בהתאם לשכיחותו הרבה בשפה כ $x \dot{y}$). במקרים אלו $\dot{x} \dot{y}$ עלול להפוך ל $\dot{x} \dot{y}$, $\dot{x} \ddot{y}$ יהפוך לב $\dot{x} \dot{y}$ ו $\ddot{x} \dot{y}$ לש $\dot{x} \dot{y}$. לפיכך בהקניית קריאה בעברית יש לאפשר לילד לבצע מעברים בין תבניות אורתוגרפיות ותצורות היגוי לצורך הרחבתו של הרפרטואר הפונולוגי והגמשתו. מרכיב זה פותח לילד את ה'מרחב' הפונולוגי בלקסיקון ליצירת יחידות פונולוגיות שלמות מתוך תבניות אורתוגרפיות זהות/דומות. ניתן לדמותו למעין 'פיזיותרפיה פונולוגית' המאפשרת לילד תנועה חופשית ואפשרות תמרון בתוך ובין תבניות אורתוגרפיות מהסוג שהודגם כאן. בהתאם להיגיון זה גווננו מטלות התרגול בחוברת השנייה לארבע סוגי מטלות:

מטלות ההצבה דורשות מן התלמיד להפעיל כלל נתון של הגוי (המוצג לו) עבור רשימה של מילים, צירופי מילים או אף משפטים. הכלל יכול להיות מוצג על ידי הדגמה של המורה ו/או על-ידי התייחסות לתבנית חזותית המסמלת את תבנית ההגוי ($x \times y$).

מטלות חילוף דורשות מן התלמיד לתפעל כלל-מעבר נתון מדפוס פונולוגי מסוים של הגוי לדפוס אחר. למשל, לילד ניתנת הדוגמה של כלל המעבר מן המילה פְּנוּי למילה פְּנוּי (שינוי התנועה באות הראשונה) ועליו להחליף את הדפוס הקמוץ בדפוס החרוק עבור רשימת מילים (שמור, גמור, צבור, ספור וכו').

במטלות סיווג (או התאמה) על הילד להחיל כלל נתון על רשימת מילים. כך, למשל, על התלמיד לקבוע מהי התנועה המשותפת לאותיות במילים הבאות: כֵּס, מְצִיל, הכְּנִיס או להתאים עבור מקבצי מילים את תבניות המשקל שלהן.

במטלות התמרון על התלמיד להסיק/ לנבא/ להפיק את אופי ההגוי של רשימת מילים בשלושה אופנים: באמצעות הקשר בו הן נתונות (צירופי מילים או משפטים); באמצעות זיהוין בצורתן הבדידה, או באמצעות הנחיה לתוספת אות/יות.

דוגמאות :

מטלות הצבה

- קראו את המילים שלפניכם :

גוי	נוי	חול
דוד	חור	סוף
דור	חוף	נוף

מטלות חילוף

- קראו את המילה החסרה לפי הדוגמה :

עומד	-	עומדת
רוקד	-	?

מטלות סיווג

- הצביעו על התבנית התואמת עבור המילים הבאות :

ת □ □ □ □

ת □ □ □ □

מחצלת

מברשת

ארנבת

מקטרת

משמרת

מחברת

מטלות תמרון

- הפיקו שתי מילים :

הר / ג

קופ / ה

חלק / ה

עול / ה

דלק / ה

שומ / ר

בלוח 2 מוצגים נושאי התרגול הקולי וסדרם כפי שאלה מופיעים בחוברת השנייה.

לוח 2. מטלות התרגול בחוברת 2.

עמודים	סוגי התרגול	תמיכה	סוג מטלה
65-2	<ul style="list-style-type: none"> • יצירת צירופים הברתיים עם/ בלי תמיכה • יצירת מילים מהברות עם/ בלי תמיכה • פענוח חד הברתיות • פענוח צירופי מילים יחידות הברה 	<ul style="list-style-type: none"> • שימוש ביצורי התנועות • שימוש בתומכי צבע 	הצבה
116-66	<ul style="list-style-type: none"> • עבור אות נתונה- יצירת צירופים הברתיים שונים לפי תנועות • התאמת היגוי לחד הברתיות שונות תנועה • התאמת היגוי לדו הברתיות כפולות תנועה עבור תנועות שונות • התאמת היגוי לדו/ תלת הברתיות שונות תנועה עבור מילים שוות שורש • אנאלוגיות פונולוגיות • מעבר בהצבה (בטורים) לחילוף (בשורות) של תבניות מילים • תוספת וו לפני ואחר כל עיצור שורשי 	<ul style="list-style-type: none"> • שימוש ביצורי התנועות • שימוש בתומכי צבע 	חילוף
138-117	<ul style="list-style-type: none"> • מיון חד הברתיות לקטגוריות לקסיקליות • סיווג בלתי מנוקדות לתבניות אורתוגרפיות • מיון שמות פרטיים לפי מין • התאמת הנשמע לצירוף כתוב • סיווג פונולוגי של מילים לפי תנועת האות הראשונה והשנייה. 		סיווג
260-139	<ul style="list-style-type: none"> • הפקת מילים מהברות • מעברי היגוי עבור חד הברתיות שונות תנועה • מעברי היגוי עבור צירופי מילים שונות תנועה • ניבויי היגוי עבור צירופי מילים עם ניקוד חלקי • קריאת צירופים דו/ תלת מיליים מונחי תנועות וללא הנחייה • ניבוי ההיגוי של מילים לפי הנחיית תנועה ראשונה • תמרון שורוק/ חולם במילים לא מנוקדות • תוספת וו אחרי פ' הפועל/ ע' הפועל/ ל' הפועל • היגוי מילים ממוסגרות • המרה לתואר • הנחיות היגוי של צירופי מילים לפי הקשר סמנטי. 	<ul style="list-style-type: none"> • שימוש ביצורי התנועות • שימוש בתומכי צבע 	תמרון

5. עבודה בכתב

בלוח מספר 3 מוצגים תרגולי העבודה בכתב לפי נושא, תמיכה, סוג המטלה והעמוד בחוברת.

לוח 3. מיפוי מטלות העבודה בכתב בחוברת 3.

עמודים	סוג תרגול	מטלה	תמיכה	נושא
36-4	<ul style="list-style-type: none"> רישום חזרתי של אותיות הכתב התאמת אותיות בכתב לאותיות בדפוס התאמת האות להגה הפותח של התומך המרת אותיות אמצעיות לסופיות במילים 	עיצוב אותיות	• אובייקטים חזותיים	אותיות הכתב והדפוס
101-38	<ul style="list-style-type: none"> המרת אייקונים לאותיות ופענוחן תוספת ה' וי' לסוף מילה או אמצעיתה הצבת דגשים סיווג מילים לתנועות תואמות 	מודעות מורפו- פונולוגית	• אייקונים יצוריים	תנועות (בשפת היצורים)
	<ul style="list-style-type: none"> מיון שמות פרטיים לפי מין התאמת מילה להגדרה 	הפקת משמעות		
	<ul style="list-style-type: none"> הפקת מילים שונות ממילים ממוסגרות תוספת ו' / י למילה הטיית שורשים ושמות פועל היגוי הומוגרפיות צירוף הברתי איתור שוואים ריבועי קסם ניקוד ווים 	תמרון פונולוגי		
166-103	כני"ל	כני"ל	• אייקונים צבעוניים	תנועות (בשפת הצבעים)
175-168	• שיבוץ שורש בתבנית	הצבה		תבניות היגוי
176-181	• אנאלוגיות	חילוף		
182-228	<ul style="list-style-type: none"> • איתור שמות ילדים/ חיות/ נושאים • מיון לפי חלקי דיבר • מיון חד הברתיות/ רב הברתיות לפי תנועה/ תבנית/ משמעות • סיווג הוויים לשורוק/ חולם • איתור תבניות זהות/ שונות 	סיווג		
229-248	<ul style="list-style-type: none"> • הוספת נון לתחילת/ סוף השורש • שיבוץ שורשים בתבנית • תוספת האותיות 'והאמנת' לשורשים • איתור והיגוי הומוגרפיות עם/ בלי הקשר • היגוי מילים ממוסגרות • היפוך צירופי מילים • השלמת צירופים • המרת פעלים • יצירת משפטים ממילים מעורבבות 	תמרון		

6. ניהול מערכי השיעור : ההקנייה והתרגול שבעל פה ובכתב.

שלב ההקנייה

מומלץ כי שלב זה יארך כחודש וחצי על פני כעשרים שיעורים. יש לבצע את ההקנייה לפי סדר הנושאים המופיע בחוברת ההקנייה (1) ומוצג לנוחותכם בטבלה הבאה :

לוח 4. סדר ההקנייה לפי נושא ומקום בחוברת*

שיעורים	עמודים	נושא
2	4-22	שיום אות ועיצובה הגראפי
1	23-26	סופיות
2	27-30	מאות לצליל*
2	32-46 (142-156)	חנוכי (אדומי) וטיפי (צבעוני) : הקניית קמץ/ פתח וחיריק
2	47-57 (157-167)	עיני (סגולי) ואורי (כחולי) : הקניית צירה/ סגול וחולם
1	58-63 (168-173)	עוגי (חומי) : הקניית השורוק
4	64-91 (174-201)	חזרה על צלילי התנועות
1	92-110 (202-223)	שווא, דגושות ורפויות
4	114-140 (224-250)	פרידה מיצורי התנועות (או שמות הצבע)

*במידה והילד אינו מגיע לשליטה יש ליצור תרגילים חדשים עבור אותו נושא ולחזור עליו לפי הצורך עד השגת שליטה.

כמה דגשים :

- חמשת השיעורים הראשונים (שיום אות, סופיות ומאות לצליל) ניתנים להרחבה שכן אלו נושאים בהם הילד חייב להגיע לשליטה מלאה! הנושא הקריטי ביותר הוא ההמרה של אות לצליל ועליו יש לחזור ולהתקין תרגילים נוספים (באותה מתכונת) עד להשגת שליטה.
- יהיו ילדים שיגלו קשיים ניכרים בכל הקשור לפרק המתייחס לצלילי התנועות (חמישה שיעורים). מומלץ שלא להתעכב על נושאים אלה- ולעבור עם ילדים אלה לשני הנושאים

האחרונים (שווא, דגושות ורפוינות ופרידה מיצורי התנועות) שבהם מופיעים התרגילים הלא מנוקדים. במידה והילדים מגלים שליטה יחסית בתרגילים הללו ניתן לחזור לפרק התנועות או במקרה שהילד 'תקוע' לעבור מיידית לתרגול הקריאה הקולית.

- יהיו ילדים שיפנימו רק חלק מהתנועות בשפת היצורים. עבור ילדים אלה יש להשתמש בשפת הצבעים להשלמת הקניית צלילי התנועות.
- עבור ילדים בעלי קריאה איטית ו/ או מצרפת יש לבצע חזרות על תרגילי הקריאה ולהשתמש במדידת זמן כדי לעקוב אחר שיפור קצב הקריאה.

שלב התרגול

לאחר תום שלב ההקנייה יש לעבור ללא דיחוי לשלב התרגול.

מומלץ למורה לבחור מתוך חוברת התרגול הקולי שתי מטלות מכל סוג (הצבה, חילוף, סיווג ותמרון). סוגי המטלות רשומים בחוברת 2 מצד שמאל למעלה בתוך עיגול. בנוסף, על המורה לבחור שתי מטלות כתיבה הרלוונטיות לנושא הנלמד מתוך חוברת 3 ובסה"כ כ-10 מטלות לשיעור (בהנחה של כחמש דקות בממוצע למטלה ובסה"כ 50 דקות). תרגילי עבודה בכתב נוספים ניתן לתת לתלמיד כשיעורי בית.

כמה דגשים:

תרגול הצבה:

א. שימו לב שכדאי לתכנן תרגול זה מן 'הסוף להתחלה', כלומר, להתחיל במילים בלתי מנוקדות. אם הילד שולט בהגייתן אין טעם במתן תרגולי הצבה נוספים ועליכם להגיש לילד מעתה מטלות חילוף, סיווג ותמרון (3 תרגילים בכל מטלה יחד עם מטלת כתיבה).

ב. במידה והילד אינו שולט בהיגוי הבלתי מנוקדות השתמשו במילים מנוקדות ואח"כ במילים ה'נתמכות'. אם הקושי נמשך יש להתחיל את תרגולי הצבה ביצירת צירופים הברתיים מנוקדים ו/ או 'נתמכים'.

ג. יש להשתמש בשעון עצר עבור תרגילי הצבה כדי לבחון את מימד שיפור הקצב. ניתן לצורך כך להשתמש במדידת זמן בתוך שיעור נתון עבור שני תרגילים זהים ו/או למדוד את זמן הביצוע בשני שיעורים עוקבים עבור אותו תרגיל. על מטלות בהן זמן הביצוע לא ישתפר- יש לחזור עד השגת שיפור משמעותי בקצב הקריאה.

תרגול חילוף:

א. גם את תרגולי החילוף רצוי להציג מן הסוף להתחלה. אם הילד שולט במניפולציות הפונולוגיות הנדרשות אין טעם בתרגילי החילוף ועליכם להגיש לילד מעתה 4 תרגילי סיווג, 4 תרגילי תמרון ושתי מטלות כתיבה תואמות.

ב. במידה והילד אינו שולט בחילופים פונולוגיים של בלתי מנוקדות השתמשו במילים מנוקדות ואח"כ במילים ה'נתמכות'. אם הקושי נמשך יש להתחיל את תרגולי החילוף ביצירת צירופים הברתיים מנוקדים או נתמכים.

ג. כמו במטלות ההצבה- רצוי למדוד זמני ביצוע של תרגולי החילוף כדי להתרשם מן ההתקדמות בקצב הקריאה. על תרגילים שקצב קריאתם איטי (לפחות חצי שנייה למילה) יש לחזור שנית.

ד. יהיו תלמידים שיתקשו מאוד בביצוע תרגילי האנאלוגיה. עבור ילדים אלה יש להמיר את התרגילים האלה בתרגילי הצבה מהסוג הבא :
הציבו את האותיות בתבנית וקראו :

חש ← י □ שם ← ו □ חד ← ו □ פח ← י □

תרגול הסיווג :

- א. עבור תרגילים שבהם על הילד למיין מילים לקטיגוריות לקסיקאליות (שם עצם, פועל, תואר וכיו') יש להסביר את המונחים בפשטות ולהציג עבור כל מונח כמה דוגמאות.
- ב. בתרגיל סיווג השמות הפרטיים יש תחילה לבקש מן הילד לקרוא במהירות את השמות.
- ג. לתרגילי ההחלטות הלקסיקאליות (אני אקרא את/ה מצביעה/ה) ניתן להוסיף תרגיל משני (קצת יותר קשה) : המורה יקרא רק את התבנית הזוהה ועל התלמיד יהיה להחליט היכן היא מופיעה (1 או 2).

תרגול התמרון :

- א. גם כאן ניתן להתחיל מהסוף, ולהתקדם 'אחורה'. תלמיד השולט בהיגוי צירופי המילים מעמ' 220 ואילך- כבר יודע לקרוא! ב. תלמידים המתמידים בקריאה איטית/ מצרפת- יש לוותר עבורם על תרגול צירופי ההברות. איננו מעוניינים בחיזוקה של האסטרטגיה המצרפת.
- ג. מעמ' 167 יש להשתמש בכל שיעור במדידת זמן כפי שהוסבר קודם ולעקוב אחרי ההשתנות (המצופה) בקצב הקריאה.
- ד. את התרגילים מעמ' 220 עד עמ' 243 יש לקרוא בשורות תוך מעבר מהיר משורה לשורה.

7. תיעוד והערכה בשלב התרגול

מובן כי תכנונה המקדים של ההוראה בכל שיעור הוא באחריות המורה : עליו ליצור מראש ולפני כל שיעור קובץ מטלות ייעודי ומותאם. בסעיף זה מוצעים למורה 'מכשירי' ארגון ומעקב מומלצים שיסייעו בידו במלאכת התכנון, העריכה ובקרת האיכות של עבודתו. לאחר שהמורה בחר את עשר המשימות מומלץ לרשום בדף התכנון את בחירותיו. להלן סכמה מומלצת לדפי התכנון :

לוח 5. דף תכנון

<u>מס. שיעור</u>	<u>סוג מטלה</u>	<u>הצבה</u>	<u>חילוף</u>	<u>סוג</u>	<u>תמרון</u>	<u>כתיבה</u>
1	דרישה					
	מיקום בחוברת					
	ביצוע					
<u>שיעור</u>	<u>מטלה</u>	<u>הצבה</u>	<u>חילוף</u>	<u>סוג</u>	<u>תמרון</u>	<u>כתיבה</u>
2	דרישה					
	מיקום בחוברת					
	ביצוע					

הטבלאות של "דף התכנון" יהיו מעין "תוכן עניינים" ויאפשרו למורה לבחון באופן כוללני את סוגי המטלות בהן השתמש. על המורה למלא בטבלה את דרישות התפעול עבור כל סוג מטלה, מספר העמוד בחוברת ולציין ✓ על נושאי היחידה שאותה יקנה. בשיעור העוקב יש לשחזר את המהלכים הללו.

לפני הגשת המשימות על המורה למלא את 'דפי' התכנון, ודפי תיעוד והערכה. דפי התיעוד וההערכה מטרתם כשמים: לתעד את ביצועי הילד בכל תרגיל, עבור כל שיעור ולהעריכם כפי שיוסבר בהמשך.

לוח 6. דפי תיעוד והערכה

<u>סוג התגובה/ המשגה</u>	<u>תגובת הילד</u>	<u>מילת/ גירוי המטרה</u>	<u>דרישת התרגיל</u>
		חם קר שם תן רץ עף	פענוח חד הברתיות קמוצות
הערכה איכותנית	_____ = הצלחה (באחוזים) קצב: מסי' מילים/ דקה	_____ = סך המילים	סיכום

לוח 7. דפי מעקב

<u>תמרון</u>	<u>סוג</u>	<u>חלופ</u>	<u>הצבה</u>	<u>מטלה</u>	<u>מבדק</u>
				דרישת תפעול	1
				הערכה כמותית/ איכותית	
				דרישת תפעול	2
				הערכה כמותית/ איכותית	

דפי התיעוד וההערכה מהווים תשתית לדפי המעקב, דפים אלה מעניקים למורה את האפשרות לעקוב באופן שוטף אחר התקדמותו של הילד. כפי שניתן לראות, טבלאות המבדקים ערוכות לפי מספרו הסידורי של המבדק, סוג המטלה, דרישותיה והערכת ביצועים. הערכות הביצועים נחלקות לשתיים: הערכה כמותית והערכה איכותנית. ביחס להערכה הכמותית, על המורה לבדוק את ממדי הדיוק והקצב: הדיוק מחושב כאחוז התשובות הנכונות מסך גירויי המטרה עליהם עבד הילד. הקצב יחושב רק עבור דף עבודה שבו שעור הדיוק מושלם ויחושב לפי הנוסחה הבאה: זמן הביצוע בשניות/ מספר המילים. התוצאה משקפת את כמות המילים שהילד קורא בשנייה (אפשר גם להכפיל ב-60 כדי לקבל הערכה של מספר מילים בדקה). ניתן להשוות את התוצאות המתקבלות לערכות מעקב קיימות ולהתרשם מטיב הביצוע. מכל מקום, עלינו לצפות להתקדמות עקבית וניכרת בשני הממדים של הדיוק והקצב כפונקציה של משך ההתערבות. את ההערכה האיכותנית יש לבצע על-ידי תיאור התנהגותי של משגים. יש להשתמש בהערכה איכותנית רק אם הילד שגה בלפחות 30% מהמילים. יש לאתר מהרשימה המוצגת בטבלה הבאה את הקטגוריות המילוליות ההולמות, או להשתמש בקטגוריות מתאימות אחרות.

לוח 8. קטגוריות לניתוח איכותני

תמרון	סוג	חלופ	הצבה
<ul style="list-style-type: none"> • פענוח הברתי • ניחוש • קשב מופחת ל... • קבעון בהפקת... • הכללת יתר של... • שימוש יתר ב... 	<ul style="list-style-type: none"> • תיאום חסר לתבניות • תיאום חסר לנשמע • תיאום חסר לתנועות • תיאום חסר לקטגוריה לשונית 	<ul style="list-style-type: none"> • הכללת יתר של... • קבעון ב... • קשיי הגוי של... • הטעמה • ניחוש • בקרה/ תיקון עצמי 	<ul style="list-style-type: none"> • השמטה של... • תוספת של • שיכול • אי אבחנה • בין... לבין... • פירוק לעיצורים/ הברות • בקרה/ תיקון עצמי

אנו ממליצים, כחלק מהליך המעקב, להגיש לילד בכל שיעור חמישי לערך, טקסט קצר תואם (ראו טקסטונים בסעיף 9). על הילד יהיה לקרוא את הטקסט בקול. לאחר מכן, יש לבקש מן הילד לקרוא את הטקסט בקריאה דמומה ולשחזר את תוכנו ("אמור לי במילים שלך- על מה מסופר/ נכתב כאן?").

הנחיות לניתוח ביצוע קריאת טקסט :

- את הדיוק והשטף בקריאה הקולית והדמומה יש לנתח כמותית. דיוק בקריאה קולית יחושב כאחוז המילים שנהגו כהלכה. שטף הקריאה יחושב רק עבור תלמידים שציונם בממד הדיוק הוא 100%. יש לחלק את זמן הקריאה בשניות למספר המילים בטקסט.
- את **איכות ההטעמה** יש לבחון הן ברמה התחבירית והן ברמה הפרגמטית (האם קיבוץ המילים הנקרא תואם את הצירוף הדקדוקי ? למשל, במשפט: "הארנב הלבן קם בבוקר ולא ידע מה לעשות". חלוקת המשפט ל: הארנב/ הלבן קם וכו' היא לא תקינה. ברמה הפרגמטית יש להתייחס להפסקות בין משפטים, התייחסות למשפטי שאלה וכו').
- **תיקון עצמי** מתייחס לאופן שבו התלמיד מנסה לתקן או מתעלם משגיאות הגייה הפוגמות בתחביר המשפט ובמשמעותו.
- את שחזורו של הטקסט נבדוק באמצעות שני ממדים: איכות המיצוי התכני והתחביר. הראשון מתייחס לעד כמה תוכן השחזור תואם להיבט העיקרי/ מרכזי בטקסט. השני, מתייחס הן למותאמות והן לגמישות/ גיוון של המבנים התחביריים בניסוח שבעל-פה.

לוח 9. מבדק: טקסט

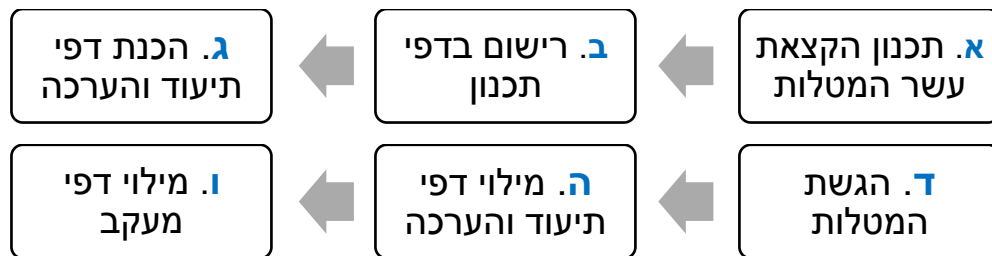
ממד / קריאה	דיוק	שטף	הטעמה	תיקון עצמי
קולית	*כ	כ	**א	א
ממד / קריאה	דיוק	שטף	הטעמה	שחזור
דמומה	---	כ	---	א

* **כ** - כמותי

** **א** - איכותי

סיכום שלבי העבודה

- להלן סיכום מתומצת של שלבי העבודה בפאזת התרגול:
- א. לצורך כל שיעור בחרו עשר מטלות כך שימצו את ארבעת סוגי המשימות (הצבה, חילוף, סיווג, תמרון). כמו כן, בחרו עוד שני דפי עבודה תואמים בכתב ובסך-הכל כל שיעור יכלול עשרה דפי תרגול ועבודה.
- ב. רשמו את בחירותיכם בדף התכנון. הכינו דפי תיעוד והערכה לכל מטלה ובסך-הכל עשרה דפי תיעוד והערכה.
- ג. הגישו לילדים את המשימות ותעדו את ביצועיהם. רק בתום השיעור ובהתבסס על נתוני הביצוע שתועדו- מלאו את דפי המעקב.
- ד. תכננו את המטלות לשיעור הבא, ורשמו אותן בדפי התכנון.
- הנה סכימה סופית של תהליך העבודה:

8. תיווך ומשוב

- רצוי והכרחי ללוות כל מטלה שנבחרה (למעריך שיעור נתון) בריבוי אופנויות ונתיבי ביצוע: קריאה חוזרת, הפקה קולית שבעל-פה, פענוח קולי מן הכתב, כתיבה, הקראה שגויה מכוונת (תוך בקשה מהילד לתקן), קריאה דמומה (תוך בקשה מהילד לבצע תוך כך איתור מילים מקטגוריה מסוימת או להשיב על שאלה) וכיו"ב. מובן שבמקרה והביצוע מוצלח יש לעבור הלאה. ואולם, במקרה שבו הביצוע שגוי נשאלה השאלה- כיצד מגיבים למשגה. בדרך כלל, מורים מיומנים אינם זקוקים להמלצות בסוגיה זו, שכן הם בקיאים היטב ברפרטואר התווך הקונסטרוקטיבי. ובכל זאת, ומתוך הניסיון הרב שנצבר על-ידי מחבר המדריך בתחום זה של ההוראה המתקנת כדאי אולי "לרענן" נהלי תיווך ומשוב לפחות עבור אותם מורים שניסיונם בתחום אינו רב:
- רצוי לא לתקן ולהתערב בביצוע ראשוני של כל תרגיל נתון. המלצה זו אינה בבחינת "שב ואל תעשה": על המורה לרשום את תגובות הילד ולנסות לאתר את המאפיין המשותף למשגים. אם, למשל, הילד מקצה את התנועה המיוצגת על-ידי הקמץ/פתח למילים יחידות הברה בחיריק (פֶס, מֶץ, עָר במקום פִיס, עִיר, מִיץ) על המורה לתעד תגובות אלה, ובסיום התרגיל לתווך לילד את אסטרטגיית הפענוח בה נקט: את/ה קראת את המילים על-ידי הוספת "אָה" לפתיח שלהן. לכן יצא לך.. עכשיו נסה לקרוא שוב ושים לב שהפתיח בכל מילה כאן הוא דווקא "אִי": כִיס, מִיץ, עִיר וכו'.
 - יש להשתמש במשגים בעלי מאפיין משותף לצורך יצירת תרגיל נוסף שיעמת את הילד עם הצורך להתאים את ההיגוי למבנה האורתוגרפי. למשל, בדוגמה שהוצגה כאן יהיה רצוי להוסיף לפחות שלוש מטלות בשיעור הבא: א. מיון מילים חד הברתיות קמוצות וחרוקות לשתי התבניות XX

ו X1. ב. אנלוגיות לקסיקליות (סר-סיר, שר-?) ג. פענוח חד הברתיות קמוצות וחרוקות המוצגות בפורמט מעורבב.

- במידה והמטלות הן 'מעל לראש של הילד' יש לחדול מן המטלה- ולעבור למטלה אחרת שתוכננה מבעוד מועד. העיקרון של פירוק המשימה עד לנקודת הצלחה- היא נר לרגלינו.
- יש להימנע ככל האפשר מלתקן משגים שבהם תגובת הפענוח איננה בגדר 'עברית תקנית'- אולם בכל זאת ניתן להבחין כי הילד בקיא באינטונציה מורפמית (למשל פְּתַבְתֵּם במקום פְּתַבְתֵּם או צִיְפָה במקום צִיְפָה, התאמת מין למספר וכיו"ב). העיקרון צריך להיות שאם תגובת הקריאה היא קומוניקטיבית, כלומר, מובנת לדובר סביר של השפה- יש להימנע מלתת משוב מתקן.
- במקרים בהם הטעות היא על רקע הכללת יתר מורפולוגית (נר- נרים, איש- אישות וכיו) יש להמתין עד סוף המטלה ורק אז להציב לילד משוב שיהיו בו שני מרכיבים: האחד- ציון לשבח על כך שהשתמש ב'ים' לציון ריבוי בזכר ותזכורת לגבי יוצאי הדופן. גם כאן המשגה הוא הזדמנות להצגת מטלה רלוונטית (הצגת ריבוי יוצאי דופן לצד מקרי ריבוי רגולריים).
- מורים רבים נוטים להורות לילדים בעלי קריאה מצרפת- להגיד קודם "בלב" את המילה לפי חלקיה ההברתיים- ואז להגותה קולית בשלמותה. מניסיונו- יש להימנע ככל האפשר מפרקטיקה זו שדווקא מנציחה את הבעיה ולא מסייעת בשום צורה לפתרונה. במקרים אלה, יש לרשום את המילים שהילד מחלקן הברתית- לאחר שסיים את המטלה- ואחר-כך לסייע בידו להשתמש במבנה המורפמי של המילה כדי להגותה בשטף. גם משגים מסוג זה מהווים הזדמנות לאיתור ופיתוח מטלות שיצמצמו עד כמה שניתן את הקיבעון התפקודי הכרוך בסוג כזה של ביצועים.
- במקרים לא מועטים נוטים הילדים להפיק מילות תפל- והנטייה הכמעט אוטומטית של המורה היא 'להחזיר' את ההיגוי לצורתו התקנית על-ידי משוב מתקן. במידה והפקת מילות תפל היא יחסית זניחה עבור מטלה נתונה- יש לרשום את היגוי הילד בדפי התיעוד. לאחר סיום המטלה יש לאמור: "יש פה ארבע מילים כתובות. אני אגיד לך איך קראת אותן. עליך לומר לי האם זה נשמע לך נכון- או שאתה יכול לתקן". ניתן אחר-כך לעבור על המילים ביחד ולנסות לשאול את הילד- למה הוא לא שם לב. למשל: "פה היה רשום 'סגור' ואתה אמרת 'סָגוֹר'. לאיזה סימן במילה לא שמת לב?" גם כאן ניתן לערוך תרגיל: המורה מקריא מילה כתובה בצורה של מילת תפל- ועל הילד לתקן אותו.
- לעיתים נוטים מורים להסביר את ה'לוגיקה' של המשגה. למשל, הילד קורא במקום 'מכונת הכביסה הזמנה אתמול'- 'מכונת הכביסה הזמינה אתמול'. המורה מציין: "הייתכן שמכונת הכביסה יכולה להזמין מישהו?" מרבית הילדים יכולים להיעלב מתגובה כזו, שכן היא מדגימה את 'טיפשותם'. חלופה לתגובה כזו צריכה להיעשות, כפי שאנו מקווים שאתם כבר מבינים מהדוגמאות הקודמות, בדרך אחרת: "בוא נתבונן במילה 'הזמנה'. אם מישהו מזמין מכונת כביסה- נוכל גם לומר שמכונת הכביסה _____? ואם מישהו מבטיח העלאה במשכורת לעובדים- איך אפשר לומר שלעובדים _____ העלאה בשכר. יופי! עכשיו בוא נקרא שוב את המשפט...".
- לא פעם ניתן להבחין בילדים שכבר התעייפו וגם יש כאלה המצהירים על כך בדרך ישירה או עקיפה. במקרים אלה מומלץ להציג בפני הילד מטלות קודמות- שבהן הצלחת- ולבקש ממנו "לשבור שיא": "הפעם הקודמת קראת את המילים הללו ב 48 שניות! נראה אם תוכל לשבור את השיא!" או- "הפעם הקודמת היו לך 4 שגיאות בקריאת המילים הללו- האם תוכל לרדת מארבע?".

• ככלל, רצוי להשתמש במשובים הכוללים תיאור התנהגותי של הביצוע ולהפחית למינימום הערכות שיפוטיות. כך, אפשר בהחלט לאמור לילד כי הוא קרא נכון 20 מילים ושגה ב 5 מילים. ניתן ורצוי גם לציין התקדמות על ידי ציון ערכים מספריים ("בפעם שעברה קראת נכון 15 מילים ושגית ב 10- זו התקדמות!!").

9. טקסטונים

קראו את הטקסטים!

אמר הצב לצבה-

בואי נעשה תחרות ריצה!

הסכימה הצבה ועל השיח הצביעה-

המנצח הוא מי שלשיח יגיע!

אמר האריה לשפן- איך זה שאתה כזה קטן!

שמע השפן והשתתק עד מאוד

אך אחרי שעה חזר ואמר :

שאלות כאלה- לא עוד!

העקרב ביקש מן הצפרדע לחצות

את השביל שהיה מלא ביצות.

הצפרדע התעצלה.. אך מתוך נימוס ענתה :

אני מאוד עייפה...

איש לא שמע ואין איש יודע

כיצד מביצה האפרוח בוקע

ויש לי עוד הרבה שאלות

שאין עליהן שום תשובות

כשלמדתי לקרוא הייתה מציינת המורה :
'סָמֵךְ'... סָגוּל- מה יוצא לדוגמה?
וכשכולם היו אומרים ביחד 'סָי'-
רק לי לא היה יוצא כלום מהפה.

תמיד התבלבלתי בין גימל לזין.
מאוד דומות הן האותיות השתיים
כך לדוגמה, כתבתי את 'זו' כ'גו'
וגם לא ידעתי איך קוראים למילה הזו!

בכל תחרות יש אחד מנצח
והשני תמיד מתייפח...
עדיף להיות שלישי ומרוצה
מאשר להיות שני ובוכה

כשאני מגיע הביתה אחרי משחק
תמיד אבא שואל מי ניצח
וכשאני אומר שניצחה היריבה
תמיד אבא אומר- לא נורא.. לא נורא

למה בבוקר כולם רצים וממהרים?
למה ולאן כולם הולכים?
ממילא מחר- יהיה אותו דבר
אז למה זה לא ככה אצל הגמל?

ניסיתי לפתור תשבץ מסובך
וחייב להודות שלא כל כך הלך...
מדוע חייב כל תשבץ להיות מתסכל?
ולמה אי אפשר לסיימו בַּנְקָל?

כשאני מביט במראה זמן ממושך
אני בדרך כלל לא מוצא שום חדש
אבל אתמול כשבמראה הסתכלתי-
נורא נבהלתי שבחושך.. נעלמתי

אמא אמרה לי לספור כוכבים
ושרק ככה אנשים נרדמים
באמת?! הייתכן שאם אספור, למשל, עד עשרים ושתיים-
ייעצמו לי העיניים?

נראה לי שעל רותי נדלקתי
מה אני צריך להגיד לה.. אולי אסמס?
ובינתיים.. עברו כבר יומיים
ואני עוד ועוד מתלבט...
צהבהב הוא קצת צהוב
כמו שאדמדם הוא כמעט אדום
ירקרק הוא לא ירוק ממש!
מה לגבי הכלבלב הלבן?
הוא לא קצת ולא כמעט ולא לבנבן-
רק מתוק, קטן ונבחן!

בחלומי ראיתי איזו פרה
שעמדה על ראש גבעה, ואכלה.
פתאום הביטה בי ואמרה: בתיאבון!
יש פה לשנינו עשב המון!

אמא תמיד מנדנדת שאכין שיעורים
בלי שטויות ובלי משחקים.
מצד שני... היא גם דואגת שיהיו לי חברים...
איך היא לא רואה את הסתירה בין הדברים?

אני הולך לבית הכנסת עם אבי בשבתות וחגים
יש בבית הכנסת המון מתפללים.
לפעמים הם יושבים לפעמים הם קמים
בוהים לעיתים בתקרה
מתנוודדים ושרים
עטופים בטליתות מעל הבגדים-
והכל הכל בשביל האחד- אלוהים!

שמעתי שיש בצרפת מסעדות רבות- שבהן מגישים... חלזונות.
במבט ראשון- נראה מוזר ואפילו קצת מגעיל.
אך כשחושבים פעם נוספת על סעודות
מה כל כך ברור- שטוב לאכול פרות?

אריות שואגים יונים הומות
סוסים צוהלים וחתולות מייללות
אבל רגע... אם גם אנחנו בעלי חיים-
מה שם הקולות שבני אדם עושים?
יש מאכלים שאנו אוהבים לאכול
ויש כאלה שאנו ממש רוצים לזלול
ויש גם את הברוקולי והתרד-
שאותם אף ילד לא אוהב-
לא לאכול ובטח לא לזלול!

כאשר מבוגרים זה עם זה מדברים
על פוליטיקה ועניינים חשובים
אותנו זה מעניין פחות
גם איננו מצליחים להבין מדוע הם עלינו מתעצבנים...
איך הם שכחו שגם הם היו פעם ילדים?

רשרוש ורחש זמזום וצרצור
הם מילים שמהם יוצאים צלילים
שהכי מתאימים למילים!
חבל שרק מעט מילים הן כאלה-
כי אותן אני כבר יודע ממילא
אומרים שמורים הם עצלנים
וזה בגלל שיש להם מלא חופשים
ויש גם כאלה שמתלוננים-
- מה בדיוק קשה להם מול תלמידים?
- מדוע הם תמיד בשביתות מאיימים?
אני לא בטוח בכלל שהם צודקים:
ניסיתם פעם להסביר משהו לילדים?

בפעם הראשונה שניסיתי להכין חביתה
נשפך לי קצת שמן על הרצפה.
אמא קצת כעסה בהתחלה
אבל בתוך תוכה היה נדמה לי
שהיא דווקא די שמחה...
בכל זאת.. אני בעצמי מכין חביתה.

איך באים ילדים לעולם-
זו שאלה שמטרידה את כולם...
אז איך יתכן שקשה להורים לענות
על מה שהם בטוח ידעו לעשות?

אני חושב שלמרות שלא רואים
גם מבוגרים אוהבים נורא ממתקים...
אחרת, איך יתכן, אני חושב לפעמים,
איך יתכן שהם כל כך מהר נגמרים?

לפעמים כשהפלאפון של אמא מצלצל
אני מציץ לראות מי התקשר
וכשאני רואה על הצג את התמונה של אחותי
כאילו בבת אחת נגמרת כל סקרנותי

אני אוהב לסמס המון
ולקבל מענה
על המקום...
וכשמישהו לא עונה...
אני תמיד חושב
מה כעת הוא עושה

כל כך קשה בבוקר להתעורר!
ולפעמים כשקמים כלום לא מסתדר...
נראה לי שכדאי שהחוק הראשון
יהיה לתת לכולם עוד שעה לישון

כשאנחנו יוצאים לטיול עם המשפחה
במכונית, ברגל או סתם הסעה
אבא תמיד מרגיש צורך להסביר
על כל דרך או גשר שהוא מכיר
מן הרגל לא ברור ולעיתים מעצבן
כי לא תמיד כיף כשהוא... מטרחן

כשנולד אח או נולדת אחות
נדמה שבמקום יותר- יש פחות...
כי למרות שהבית מלא סירים ושמיכות
בקבוקים וחלב
אני מרגיש ששמים רק עליו

אני רואה את אבא
ולא רק פעם אחת בשבוע
מתאמץ וטורח משתדל ומתמסר
בניקוי החלונות, השטיחים, הרצפה,
ובמיוחד המטבח
אז נכון שנקי זה יותר טוב ממלוכלך...
אך מדוע יש להתאמץ כל כך... בשביל אבק?
מתי אבא יבין שהוא בלתי מנוצח?

עד כיתה ח' או ט'
לא ראיתי מעולם מופע בלט
אבל כשדינה אותי הזמינה להופעה שלה
מיד התעניינתי איפה, מתי ובאיזו שעה...

אני מקבל בטלפון מחבר מידע
מתי להיות שם ובאיזו שעה
השיחה זורמת
ומדברים על הא ועל דא
רגע... יש לי תמיד בעיה...
איך, לעזאזל- מסמנים לו
שהסתיימה השיחה?

ספרי היסטוריה, אזרחות וטבע
מחולקים להרבה מדי פרקים
לפעמים אפילו שבע...
הכי מעצבן זו הבקשה של המורה לסכם במחברת את הפרקים!
רגע... האם מי שחיבר את הספרים
לא מסר את עיקרי הדברים?

מעולם לא הבנתי הרבה ילדים
שביקשו מן המורה לעשות בעיפרון
את השיעורים והמבחנים.
אולי יש משהו טוב בתחושה
שתמיד אפשר למחוק
את מה שנעשה.

יש לי בבית שתי חתולות.
אחת חברותית, השנייה קצת עצבנית
רוב היום שתיהן ישנות או סתם נחות
ואני בהן קצת מקנא :
איזה כיף למי שאין לו בכלל דאגות

רואים בבירור שלאמא יש נחת
כשכולנו גומרים מהצלחת
אבל לך תסביר לאמא שגם אם נותרו שאריות
אין לה על מה לבכות

אני לא בדיוק, מחבב מבצעים
של 'ארבעה בעשרה שקלים'.
הסיבה היא מאוד פשוטה :
אחרי שנהנית משני ממתקים
כבר אין לך חשק לאכול את
השניים הנותרים.

פעם הלכתי עם חבר לסרט.
כשהתיישבנו על הכיסאות
חבר שלי נאנח קלות..
מה יש? שאלתי בדאגה
מסתירים לך? רוצה מקום אחר למצוא?
לא.. סתם.. אמר, פתאום הבנתי..
שצריך את התרגום לקרוא..

לבנים ובנות בכיתות הנמוכות
יש צרות לגמרי שונות...
אצל בנים זה מי יותר חזק ומשפיע
ולמי להשתתף במשחקי הכדור מגיע.
אבל אצל בנות...
למעשה, איני יודע
וממש לא רוצה לדבר שטויות...

תמיד תהיתי מדוע אנו שואלים לעצמנו
משמות החיות:
זאב וצבי כפיר ולביא
נכון.. לכל הדברים יש שמות:
סלעים, כלי תחבורה, רהיטים ופירות.
אך למה אנשים גונבים מחיות?

מחוברת לימוד בשם 'אשכולות' למדתי כילד
שלא תמיד הדבר שכתוב בהתחלה
הוא גם הדבר הראשון שקרה.
"המטוס המריא לאחר שהבדיקה הסתיימה"-
זו הייתה הדוגמה.
מה שלא הצלחתי להבין
זה למה לא להתחיל
את המשפט בבדיקה!
סתם בשביל לסבך את הכיתה?

כל כך קשה ומסובך לבקש סליחה
גם אם עושים משהו מאוד רע.
מצד שני...
להעמיד פנים שכלום לא קרה
זה גרוע באותה מידה...

היו פעמים שלא הכנתי שיעורים
כשהמורה שאלה בבוקר מי לא הכין
הייתי נוהג להסתכל לצדדים-
רק לא על המורה בפנים.
יום אחד המורה אותי תפסה
איזו הרגשה נוראה...
מאותו יום החלטתי לנסות
את השיעורים כל יום לעשות
ולחפסיק להסתכל לצדדים
כשאפשר לומר את האמת בפנים.

אחת הבעיות כשנשברת לך כוס
היא אם לגלות או לא לגלות-
הרי אפשר מיד לנקות...
מה עוד.. שיש בבית כל כך הרבה כוסות
ורובן מאוד מאוד זו לזו דומות
איך אתם מתמודדים עם כאלה בעיות?

הרבה פעמים כשלבית חוזרים
לאחר יום רע בלימודים
ממש אין חשק לאבא לענות
על שאלת השאלות:
איך היה בבית הספר?
תמיד יוצאת אותה תשובה מטופשת:
היה בסדר.

שאלה מרכזית אצל כל תלמיד ותלמידה
היא האם אתה מקובל בכיתה
אחת הבעיות בלענות על שאלה כזו
נעוצה בעובדה
שזה נורא תלוי במי באותו יום
היה 'המלך' בכיתה.

בכל פעם שהמורה שואלת שאלות
יש ילד או ילדה שאינם ממתנינים-
לתורם לענות.

המורה נוהגת לגעור בהם
ולבקש שפעם הבאה יחכו לתורם.
אך האם אי פעם פגשתם
אנשים ששינו את אופיים?

כתבתי כאן שורות קצרות לילדים
כי הבחנתי כבר מזמן-
שלהבים אין סבלנות לסיפורים ארוכים
אך מה שמפתיע אותי כל פעם מחדש
זה לראות שהמוני ילדים-
כותבים ועונים כשהם מסמסים.
מדוע רק אז אינכם מתעייפים?

10. העשרת התרגול הקולי

לצורך העשרתם של השיעורים בדגמי תרגול נוספים מצורפים לעיון המורה כעשרה תרגילים מכל סוג של מטלה. מומלץ (במיוחד במקרה של קשיים נצפים) להעשיר את מטלות התרגול בדוגמאות אלה כמו גם בדוגמאות נוספות שתיצרו בעצמכם. הדוגמאות הללו יכולות לשמש "השראה" ליצירת גיוון ועניין בעבודת התלמיד. בצד שמאל למעלה (בעיגול) רשומה סוג המטלה. מטלות נוספות לעיונכם יופיעו בערכת ההוראה המתקנת "לקרוא מן השורש".

הצגה

• קראו את המילים (בעלות התבנית □ □ □)

גפן	דרך	ורד	זרם	דלק	קבר
ירק	ילד	טרף	מרד	יקב	קרש
כרם	כסף	גשר	כלב	קבר	צמר
צדק	נפש	מלך	לחם	רכב	שקל

• השלימו את הצליל של כל מילה מהתבנית שלמעלה:

דָּר	קש	לח
וֶר	גש	כל
זָר	דל	טר

התבנית

- שבצו את האותיות בתבנית וקראו :

קרח	צבע	נפח	צמח
רצח	שבח	שטח	פרח
נתח	צמח	מתח	מלח

- המירו כל מילה לצורת הרבים!

קמח - _____	צמח - <u>צמחים</u>
פרח - _____	נפח - _____
שטח - _____	מלח - _____
נתח - _____	מתח - _____
מלח - _____	צמח - _____

• נסו להגות כל מילה לפי התבנית שלמעלה (תחילה בעמודות אח"כ בשורות):

--	--	--

- מתח
- פתח
- שטח
- לקח
- שבח
- פרח
- צמח
- מלח
- רוח
- קרח

ע		
---	--	--

- גזע
- זרע
- קרע
- פצע
- רשע
- רבע
- פגע
- שקע
- צבע
- סלע

--	--	--

- חלק
- פרק
- קפל
- רגש
- דרך
- ערב
- גרב
- סרט
- שלג
- דגל

- שבצו את האותיות בתבנית והגו את המילים ברצף!

מילים	אותיות	תבנית
שומר, זוכר, חוגר	שמר / זכר / חגר	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;"> וּ </div>
	גפנ / ורד / צמר	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;"> פּ פּ </div>
	ברש / קטר / שענ	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;"> מְ קְ טְ ת </div>
	לכד / שכר / חרז	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;"> מְ וּ ת </div>
	בל / רא / פע	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;"> הוּ פְ ע </div>

• שבצו את האותיות בתבנית והגו את המילים ברצף!

מילים	אותיות	תבנית
שומר, זוכר, חוגר	שמר / זכר / חגר	<input type="text"/> <input type="text"/> ו <input type="text"/>
	ספ / לד / בל	<input type="text"/> מ <input type="text"/> ז <input type="text"/> י <input type="text"/>
	צחק / ברש / פתר	<input type="text"/> <input type="text"/> ו <input type="text"/> <input type="text"/>
	יתמ / מקמ / כתמ	<input type="text"/> <input type="text"/> ו <input type="text"/> <input type="text"/>
	אש / סד / לד	<input type="text"/> <input type="text"/> נ <input type="text"/> ז <input type="text"/>
	בשמ / חרפ / עגן	<input type="text"/> <input type="text"/> ו <input type="text"/> <input type="text"/>
	צפר / אשנ / כדנ	<input type="text"/> <input type="text"/> ו <input type="text"/> י <input type="text"/>

גזירה קווית: שם עצם

- קראו את העמודות ואחר כך את השורות:

יָה	וֹן	וֹת	יֵת
נגריה	שבועון	בגרות	מפית
מסגריה	ילדון	ילדות	קשית
שכמיה	ספלון	רווקות	מונית
סבוניה	תקנון	ספרות	משאית
מטריה	שעון	עדות	צרפתית
נקניקיה	סביבון	כנות	יוונית
סוכריה	ראשון	רעות	עקרונית
מעדניה	אחרון	עצלות	רשמית
ספריה	ידיעון	עצבות	ידיית
מלחיה	מחירון	מלכות	מחסנית
כנסייה	אווירון	סמכות	חצאית
כרטיסיה	עפיפון	עבדות	כפית

התבנית: מוֹיִן

- השלימו בעל-פה את הטבלה במילים החסרות (לפי הדוגמה):

שורש זכר נקבה רבים רבות

ש.ל.מ מושלם מושלמת מושלמים מושלמות

ק.פ.צ

ז.מ.ג

הצגה

התבנית: יות

- שבצו את השלשות בתבנית והגו בקול:

שטח	טבע
רשמ	יצר
עקב	מקר

התבנית: מ ו

- שבצו את הרביעיות בתבנית וקראו:

צנזר	שכנע	ארגנ
ענינ	שחרר	עדכנ
צחצח	פלפל	גלגל

התבנית: מ ו

- הטו לפי הדוגמה בשורה הראשונה ורשמו את המילים:

רבות	רבים	יחידה	יחיד	השורש
מכובדות	מכובדים	מכובדת	מכובד	<u>דוגמה</u> : כ.ב.ד.
				ט.פ.ל
				ק.ש.ר
				ק.ל.ל

התבנית: מ ו □ □ □

• הטו לפי הדוגמה בשורה הראשונה ורשמו את המילים:

השורש	יחיד	יחידה	רבים	רבות
דוגמה: ש.ל.מ	מושלם	מושלמת	מושלמים	מושלמות
ד.ג.ש				
צ.ל.ח				
ס.מ.כ				

• הגו את השורשים בשלושת המשקלים: □□□ / □□□ / □□□ / □□□ / □□□
 דוגמה: שבר ← שביר, שברה, שבירה

שמר	רכב	דלל
נפל	נחר	קלפ
נשא	סחט	קטנ
דבק	קצר	פרט
קטפ	סלל	חלל
כבס	צלל	ברח

שמות פועל / פעולה

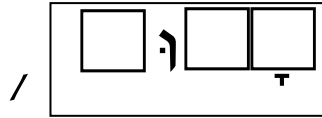
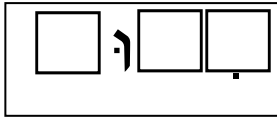
- שבצו לפי הדוגמה:

שורש	מקור	□ □ □ □	□ □ □ □ ה
דוגמה: ב.ט.ל	לבטל	בטול	בטלה
כ.ת.ב			
ב.ק.ש			
ת.ק.נ			
כ.פ.ר			

הטיית מקור + שי"פ (פיעל)

- הטו לפי הדוגמה:

ס.פ.ר ←	לספר	סיפור	
	מקור	שם פעולה	
ג.ד.ל	צ.ל.מ	צ.פ.צ.פ	
ס.מ.נ	צ.ר.פ	א.ר.ג.נ	
צ.ל.מ	צ.ו.ה	פ.ר.ס.מ	
ח.ש.ב	ב.ט.ל	ז.מ.ז.מ	
צ.י.ר	ב.ר.ב.ר	ת.ר.ג.מ	

• קראו כל מילה בשתי הצורות:

עמוד

חשוב

חמום

ספור

גלוי

רצוי

לקוי

קצוץ

דחוי

קבוע

דבור

בלוי

כתוב

פנוי

כבוי

כבוש

קצור

פתוח

הוא היא והם

• השלימו בע"פ ואח"כ בכתב:

להוציא

רמי _____ מהכיתה.

דינה הוצאה מהכיתה.

רמי ודינה _____ מהכיתה.

לטפל

רמי _____ ע"י חובש.

דינה _____ ע"י חובש.

רמי ודינה _____ ע"י חובש.

להעניק

האישור הוענק ע"י ההתאחדות.

המדליה _____ ע"י ההתאחדות.

הפרסים _____ ע"י ההתאחדות.

להזרים

השפכים הוזרמו לים.

הנוזל _____ לים.

החומצה _____ לים.

לעדכן

דן _____ לגבי האירוע.

רינה _____ לגבי האירוע.

דן ורינה _____ לגבי האירוע.

להשאיל

המגבת _____ לרמי.

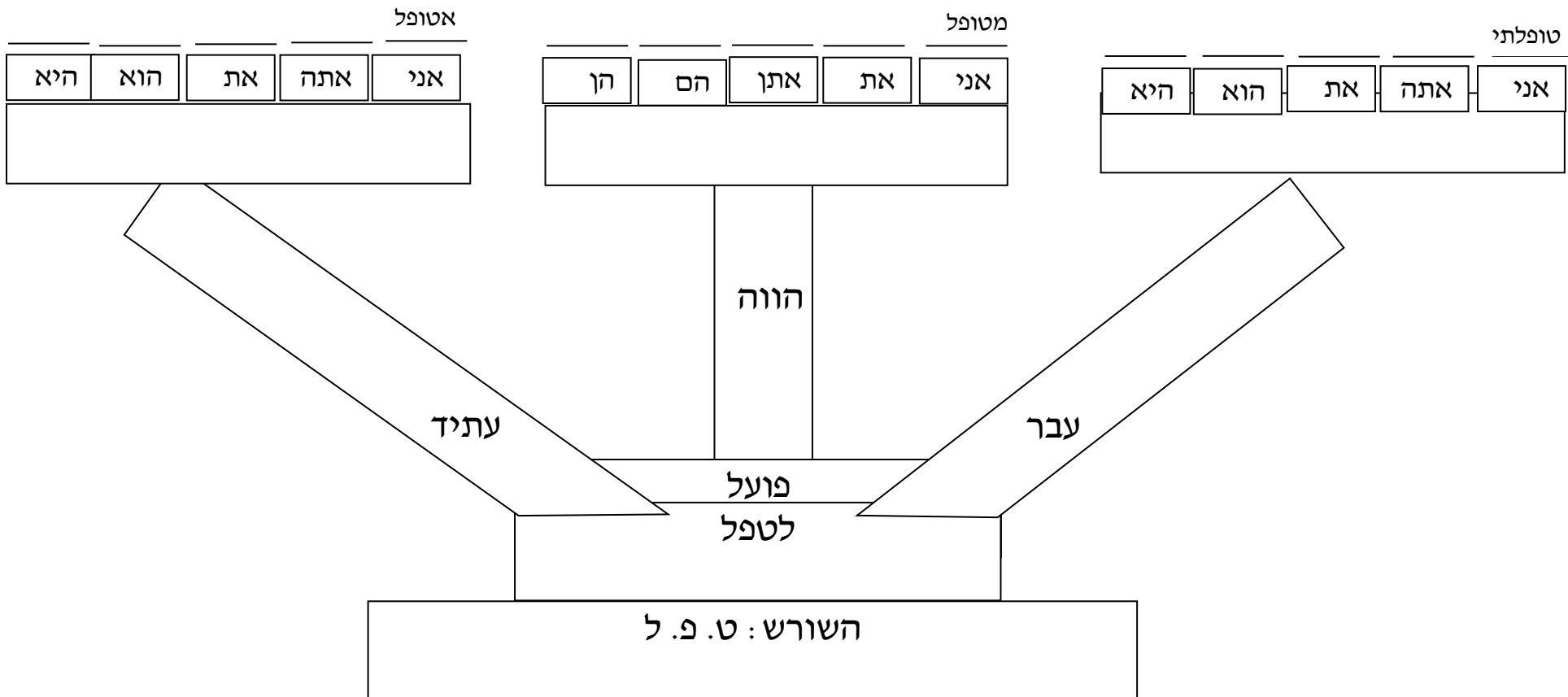
הספר _____ לרמי.

המגבות _____ לרינה.

חנוכיית פועל

- השלימו בעל-פה את המילים החסרות לפי הדוגמה:

הפסיק - מופסק

החזיר - מוחזר

יש להגות את המילה הנכונה לפי הדוגמא:

הגדיל מוגדל
הצמיד

המליט
הלעיט

השמיד מושמד
החליט

הפסיק מופסק
החביא

הצליח מוצלח
הקטין

השביח
הזכיר

הזכיר
הרחיק

הטמין
הבליט

הגזים
הגריל

הבליט
הפסיק

הקטין
הקליט

הזכיר מוזכר
הבטיח

הרחיק
הסתיר

הפקיד
הגזים

הבדיל
השליך

הכניס
המליך מומלך

החליט
הפסיק

החליט
הכניס מוכנס

הצמיד
השמיד

הלעיט
החביא

הגו את הצירוף במשבצת הריקה:

תואר	סמיכות
חבר מסייע	סיוע החבר
חבר מסור	מסירות החבר
	רוב הבנות
טיסה מודרכת	
החלטה מקובלת	
	בטיחות הכביש

חילוף

יש להגות את המילה החסרה:

דוגמה: שר - שיר
 סר - סיר

חפוי - חפויים
 כנוי -

צווי - ציוויים
 צפוי -

גילוח - גילוחים
 כסוח

כבוד - כבודים
 כסוי -

גלוי - גלויים
 בְּזוּי -

כנוס - כנוסים
 בְּלוּי -

עבוד - עבודים
 גלוי -

כבוס - כבוסים
 חפוש -

סיווג

סווגו את המילים לתבניות התואמות:

□□□ ו□□□ ה□□

□□□ ו□□□ ה□□□

מחסן מילים: ארוכה, עגולה, ורודה, רטובה, עמוקה, חלודה, ארובה, נקודה, אדומה,

כתומה, עקומה, חתונה, פקודה

- זהו את התבנית החוזרת במשפטים ואמרו ברצף את המילים התואמות:

דוגמא: דני הולך לבית הספר ושוטף כלים. הולך, שוטף

דני קורא עיתון בבוקר והולך לבית הספר. _____

באמצע הדרך השמש זרחה. _____

דני החרוץ אכל מלפפון חמוץ. _____

יעקב המהיר הוא מאוד זריז ואמיץ. _____

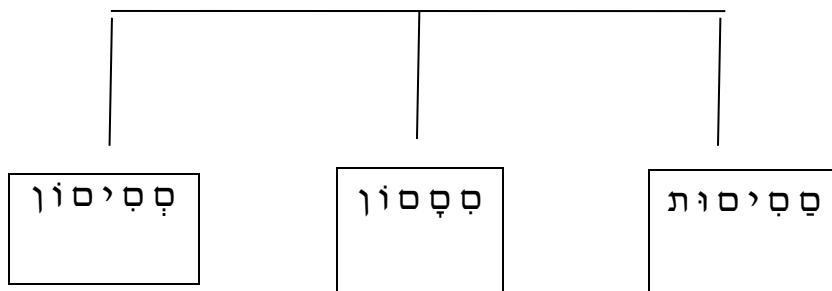
לבעל המלון היה חלום: לבנות עוד חלון. _____

יעקב שתה ואכל לפני שהלך לישון. _____

לחתול שעל החלון נתקעה עצם בגרון. _____

- הגו כל שלשה בשלושת התבניות ואמרו מהי המילה הנכונה!

אבר	חסכ	ידע
זכר	עלז	מחר
סבב	קפא	עלמ
אפפ	יצב	חרפ

מו או מו'?

- חברו את צירוף האותיות מו לתחילת האותיות וקראו :

עד	ליד	כנה	בן
חשי	בטל	סיפה	צר
רד	סיף	שה	שד
רם	טל	קלטת	תן
שד	כר	עד	קף

- קבעו : לוי נדבק חולם או שורוק?

מְקוּם	מְמוּקָם	מְקוּם
שָׁבוּר	שָׁבְרוּ	שׁוּבָר
גְלוּי	גִּילוּ	גְלוּי
טְהוּר	מְטוּהָר	טְהוּר
פְּנוּי	מְפּוּנָה	פְּנוּי
לְבוּשׁ	לוּבָשׁ	לְבוּשׁ

- בצמדי המילים בכל תיבה עליכם להצביע על ה- ו ולציין : חולם או שורוק :

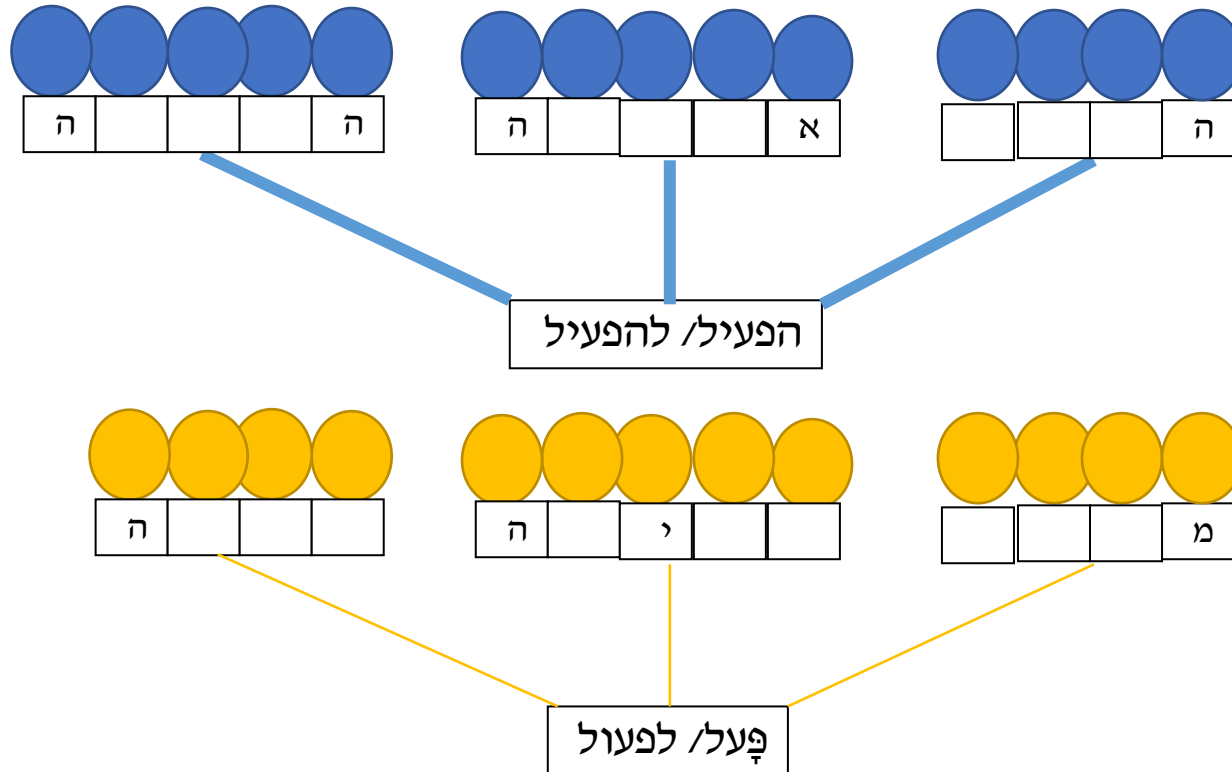
מלוי ממלאות	מבטאות ביטוי	מוצא מציאות	קפוא לקפוא
נשואים נושא	מתפלאות התפלאות	התחבאות מחבוא	שומר שומרת

- בצמדי המילים בכל תיבה עליכם להצביע על ה- ו ולציין : חולם או שורוק :

נָסַעו נוסע	נגוע נוגע
שופע מושפע	קורע קרוע
שקוע שוקע	רוגע רגוע
שולח משלוח	פְּנוּי פְּנוּי

חנוכיית שמות פעולה : קל והפעיל

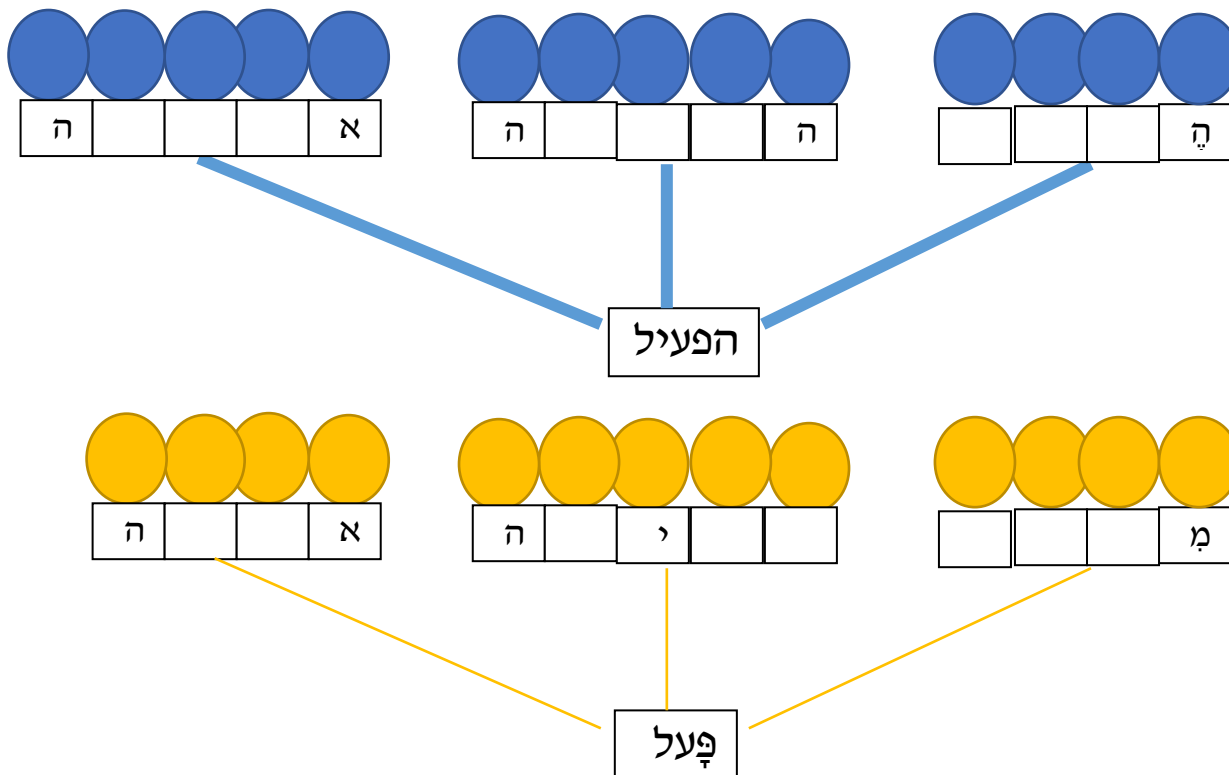
- הצביעו על מקומן הנכון של המילים על החנוכיה :

המילים : הסדר, הפרשה, גנבה, נפילה, אזהרה, משפט, דהירה, הדפס, אכזבה, הסכמה, דלקה, בריחה, מנהג, אזעקה, הבדלה, בררה, בחירה,

חנוכיית שמות פעולה : קל והפעיל

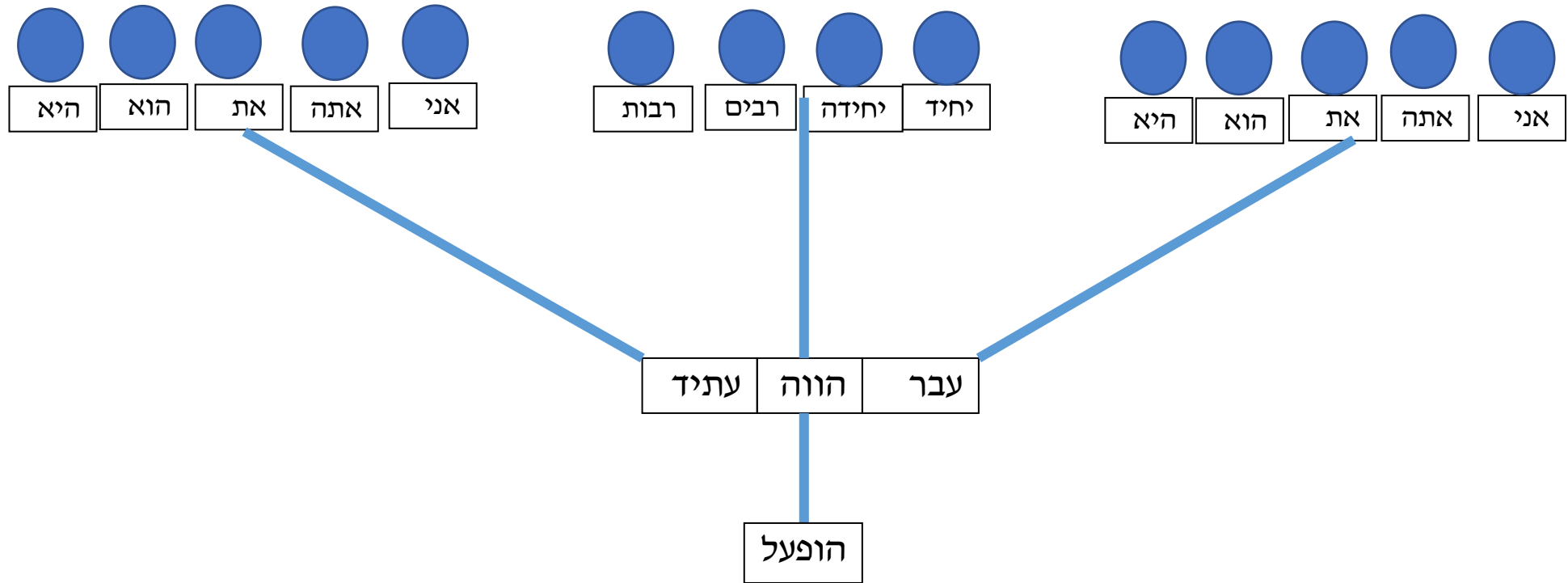
- הצביעו על מקומן הנכון של המילים על החנוכיה :

המילים : שריפה, סטירה, מפעל, אבטחה, הצלחה, הפרש, הבטחה, אזכרה, נמכר, תפירה, גניבה, בריחה, מגזר, הסכם, התקפה, אבטלה,

חנוכיית הופעל

- הצביעו על העיגול הנכון עבור כל מילה שתקראו:

הוזכר, תוכנס, תוזמני, מוחלק, תוחזקי, מוצנחים, יוקדש, אופרד, אוחזק, תובטח, יוצפן, מוחלקת, יוסבר, תוזמני,

תוחרם, מובדלות, הוזכרה, הוטמנה

- הוסיפו מי לתחילת התבנית וצרו מילה :

ש ת ל ה

ג ה צ

ש ט ר ה

ש א ב ה

ס מ כ

מ ש ל ה

פ ע ל

ש פ כ

ק ל ט

ט ב ע

ש ט ר

ס ג ד

צ ו י ר

ק ח ר

ט ב ע ה

ש ח ק

ט ב ח

ג ד ל

- הוסיפו ות ליצירת מילים :

חנפנ

קצב

רע

בגר

זיפנ

נגר

עצל

ילד

הור

רתכ

עצב

רווק

מסיר

צרכנ

מלכ

ספר

חדשנ

סבלנ

סמכ

עד

גאוותנ

קמצנ

עבד

כנ

האותיות : והאמנתי

- צרו מילים מן השורש והאותיות 'האמנתי' (עד שתמחקו את כל האותיות).

האות	האות	האות	האות	האות	האות	האות	שורש
י	ת	נ	מ	א	ה	ו	
יסתום	תסתום	נסתם	מסתם	אסתום	סתימה	סתום	דוגמה : ס.ת.מ
י	ת	נ	מ	א	ה	ו	שמר
							מילים
י	ת	נ	מ	א	ה	ו	ס.פ.ר
							מילים
י	ת	נ	מ	א	ה	ו	ת.ש.ב
							מילים

- הפיקו שתי מילים מהאותיות: מהצמד הראשון, מהצמד השני ומסה"כ האותיות:

כיס / אות	שמ / לה	כי / פה
מי / מול	יד / יד	פי / לה
ציר / צור	תל / אביב	חי / פה
תפ / סיד	מס / ירה	צמ / און
הס / כמה	הר / בה	רק / דן
מגל / ימ	גדי / לה	קדו / שה
ממש / לה	פי / זמון	מש / אות

התבנית: □□□□□□□□□□

- שבצו את השורש בתבנית (לפי ההקשר במשפט) וקראו :
דוגמא: _____ שמים בסוף משפט (נ.ק.ד.) ← נקודה שמים בסוף משפט.

רונית _____ כי ירד עליה גשם (ר.ט.ב.)

הרצפה נראת _____ כי נשפך עליה צבע אדום (ו.ר.ד.)

ה _____ שקיבל ליאור מאוד הפתיע אותו (לרשת)

הגולה ה _____ שאיבד מוטי מאוד יקרה (כ.ת.מ.)

הגולה ה _____ שאיבד מיקי מאוד זולה (כ.ח.ל.)

הגינה של דנה _____ (י.ר.ק.)

ה _____ שקבל משה בלתי חוקית (פ.ק.ד.)

- קראו את המילים בכל שורה (היעזרו באותיות השורש):

מילות המשפחה					שורש
הילוך	מהלך	הליכה	ללכת	הולך	ה.ל.ך
מהדקים	הדוק	הִדַק	מהדק	הִדִק	ה.ד.ק
מכרים	הכרתי	מוכר	הכרה	מכיר	ה.כ.ר
התהפכות	נהפך	הפיכה	הפוך	מהפך	ה.פ.כ
נהרגו	הרוג	הריגה	נהרג	הָרַג	ה.ר.ג
זיכוי	זיכיון	זוכה	זוכה	זכיה	ז.כ.ה

שבצו בדמיון את האותיות בריבועים - וקראו!

ד.ר.ב.
 מַ □ □ □ ה
 □ □ □
 מַ □ □ י

ט.ר.פ.
 □ □ □ ו
 ה □ □ □
 □ □ □

ס.פ.ג.
 □ □ □ ו
 □ □ □ ו

ב.ח.ר.
 □ □ □
 ה □ □ י

□ □ □ ו □ □ נָה

□ □ □ ו □ □

- פעיל וסביל : הטיית לפי גוף וזמן
- השלימו לפי הדוגמאות (בשורה הראשונה של כל טבלה):

הפעיל-הופעל

זמן	גוף	שורש	פעיל	סביל
אתמול	הוא	ש.ל.מ	השלים	הושלם
אתמול	הם/הן	ש.פ.ע		
עכשיו	אני	צ.ל.מ		
מחר	את	כ.ג.ס		
אתמול	אנחנו	ק.ל.ט		
עכשיו	אתה	ס.ת.ר		

- הצביעו על העיגול שבו יש להוסיף וי כדי שתצא מילה. מהי המילה?

ל ב ש

ל ו ל

ל ב

ר מ ג

ף צ פ צ

ף ד פ ד

מ י ש ר פ

ק ל ד ת

ה ס נ מ

מ י ב ש ח

- החליפו שורוק בחולם (או ההיפך) וצרו מילה:

קורס

חום

כתוב

פחות

חול

שונה

בלוט!

חומה

עוף

גדול

חמור

מנוע

תפוס

זרוע

